

In deze rubriek belicht Jeroen Dera recente gedichten die zich goed lenen voor klassengesprekken in het literatuuronderwijs.

Gedicht in de klas: David Huyghe

Ik leg de maan in bad, doe pH-neutrale zeep in het water en maak haar schoon met een washandje.

Voorzichtig, want ze is een volrijpe citrusvrucht natuurlijk. 's Nachts ontsnappen soms dromen uit haar slurfje.

Ze zinken traag naar de bodem van het heelal als vissen van steen.

Vanaf de aarde heeft trouwens nog nooit iemand het slurfje van de maan gezien.

We hebben het altijd alleen maar over haar kraters.

Uit: David Huyghe, *Olifantenuleugels*. Pelckmans, 2026.

Welke docenten zouden het vaakst over de maan praten? Mijn gok zou uitgaan naar de leden van de sectie natuurkunde, maar dankzij dit gedicht van David Huyghe kunnen ook leraren Nederlands met de maan aan de haal gaan – en grappig genoeg werkt dat misschien wel het beste met een groepje natuurkundeliefhebbers in de klas.

Het beeld uit Huyghes beginregel is zowel bedrieglijk simpel als volkomen vervreemdend: hoe kan iemand nu de maan in bad leggen? 'Misschien bedoelt hij wel een nachtlampje', zei mijn dochter van acht daarover – maar laten we toch maar aannemen dat in poëzie alles kan en het lyrisch ik hier daadwerkelijk het hemellichaam in bad doet. Het is interessant om leerlingen hierbij te laten nadenken over de manier waarop Huyghe dit baden van de maan verbeeldt. Wat is bijvoorbeeld de connotatie van die pH-neutrale zeep? Fabrikanten die zulke zeep maken, benadrukken dat de zuurtegraad ervan dicht bij die van je huid ligt, met alle dermatologische voordelen van dien. Het beeld uit de openingsregel wordt daardoor extra markant: wat moet een maan zonder mensenhuid met zo'n product? Of moeten we ons deze maan als menselijk voorstellen?

Een ander beeld om bij stil te staan is het washandje uit de tweede regel. Je zou leerlingen kunnen vragen naar de effecten van juist dat voorwerp (dat, leert een snelle rekensom ons, ruim een biljard

keer op het maanoppervlak past!). Had Huyghe net zo goed voor een spons kunnen kiezen? Of een zeemlap? Een borstel? Zulke substituties vormen een goede manier om na te denken over de connotaties van de woorden in een gedicht. Vaak maken ze duidelijk wat er verloren gaat wanneer een specifiek beeld uit de tekst verdwijnt – in dit geval misschien het tedere karakter van het washandje.

In de tweede strofe wordt de beeldtaal pas echt fascinerend. Waarom is de maan een volrijpe citrusvrucht? En wat doet dat slurfje daar, nota bene in een gedicht uit een bundel die *Olifantenuleugels* heet? Je zou leerlingen hier kunnen laten tekenen wat ze voor zich zien (voorspelling: er komen sinaasappels en citroenen met een slurf voorbij). Bovendien kun je ook hier ingaan op de connotaties van Huyghes beelden. Een volrijpe vrucht kan ieder moment openbarsten, dus blijkbaar staat deze maan op springen. Daar kleeft ook iets seksueels aan, zeker omdat het slurfje een fallische connotatie heeft (al helemaal in de context van een bad). En als uit dat slurfje ook nog eens dromen komen, ligt de weg naar Freud wijd open. Maar ook als je niet op de psychoanalytische toer wilt gaan, roepen die dromen belangrijke interpretatieve vragen op. Is het hier de maan zelf die droomt (zo ja, dan wordt deze 'citrusvrucht' ook nog eens gepersonifieerd!), of wordt de maan voorgesteld als een reservoir voor dromen die door het heelal gaan zweven? En heeft een van die dromen wellicht het lyrisch ik bereikt, en vindt dat wassen van de maan hooguit in het onderbewustzijn plaats?

Het nadenken over dit soort vragen is, zoals gezegd, misschien wel het leukst in een klas met leerlingen die een fascinatie voor natuur- en sterrenkunde hebben. Fysisch gezien lijkt Huyghes beeldspraak

namelijk niet uit de lucht gegrepen (pun *intended*). Planetaire wetenschappers zijn het erover eens dat de maan niet gaafbolvormig is: ze is een licht vervormd lichaam dat ook wel wordt beschreven als 'lemon shaped' (dixit de BBC naar aanleiding van Garrick-Bethell et al., 2014). Voor Huyghe is dat ongetwijfeld bekende kennis: niet voor niets schrijft hij 'natuurlijk' achter het beeld van de volrijpe citrusvrucht. Ook het slurfje zou zomaar gegrond kunnen zijn in astronomische inzichten. De maan heeft immers een zeer ijle exosfeer van met name natriumatomen die door stralingsdruk van de zon worden weggeblazen, waardoor een waarneembare *exotail* in tegengestelde richting van de zon ontstaat. Anders gezegd: het hemellichaam heeft een uitwaaiend 'slurfje' van materie.

Voor de interpretatie van het gedicht is die natuurkundige kennis bijzonder relevant, want welk punt maakt Huyghe precies in de laatste twee strofen? De dichter lijkt ons te verwijten dat we de maan te weinig serieus nemen: we spreken alleen maar over de kraters die zelfs met het blote oog zichtbaar zijn, maar kijken niet verder dan onze neus lang is. Misschien betekent dit dat we onze verbeelding te weinig gebruiken (waarmee we de maan gewoon in bad kunnen leggen, zoals het lyrisch ik doet), maar misschien ook dat we niet de moeite nemen om ons te verdiepen in wetenschappelijke inzichten. In poëzie kunnen die twee naast elkaar bestaan en schuiven verbeelding en wetenschap moeiteloos in elkaar over, waardoor literatuur een domein van (alternatieve) kennisproductie kan worden (zie ook Cober et al., 2025; Dera, 2021, hoofdstuk 4).

We kunnen er niet omheen dat Huyghe de wereld in dit gedicht compleet op zijn kop zet en de al te aardse

manier van kijken vrolijk ondergraaft. In de derde strofe – met de zinkende dromen die precies in het midden van het gedicht staan – zet hij de natuurkundige wetten andermaal te kijk. Ook hier kunnen leerlingen met een natuurprofiel (of maatschappijleerlingen met kennis van de ruimte, want die bestaan natuurlijk ook) de discussie verrijken, want wat gebeurt er in het heelal met vissen van steen? Op onze planeet zakken die natuurlijk naar de waterbodem, maar in de astrodynamica gelden andere wetten: afhankelijk van hun positie in de ruimte kunnen die vissen allerlei routes afleggen, maar 'naar beneden' is een term die ruimtewetenschappers niet snel zullen gebruiken. Binnen de logica van het gedicht is het beeld desalniettemin volkomen logisch – zien leerlingen waarom? De *crux* zit hem in het beeld waarmee de hele exercitie begon: als we ons de maan in bad kunnen voorstellen, is het een kleine stap naar een met water gevuld heelal waarin voorwerpen kunnen zinken.

Wie dit gedicht van David Huyghe bespreekt in de klas, opent dus een gesprek over poëtische beeldtaal én wetenschappelijke kennis. Ook via poëzie kunnen we wat over sterrenkunde leren (en misschien zelfs andersom). Wie er dus zelf niet aan toekomt Huyghes tekst te bespreken, deponeert zijn gedicht daarom het best in het postvakje van de collega's natuurwetenschappen. ■

LITERATUUR

- Cober, C., Op de Beek, E., Sintobin, T., & Winkler, M. (2025). Niet te disciplineren: Het gebruik van literatuur in andere vakgebieden. *Nederlandse letterkunde*, 30(2/3), 103–114.
- Dera, J. (2021). *Poëzie als alternatief*. Wereldbibliotheek.
- Garrick-Bethell, I., Perera, V., Nimmo, F., & Zuber, M. (2014). The tidal-rotational shape of the Moon and evidence for polar wander. *Nature*, 512, 181–184.